

35349, III, L, C

116
76

Abecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in A. Žumer,

ljudska učitelja.

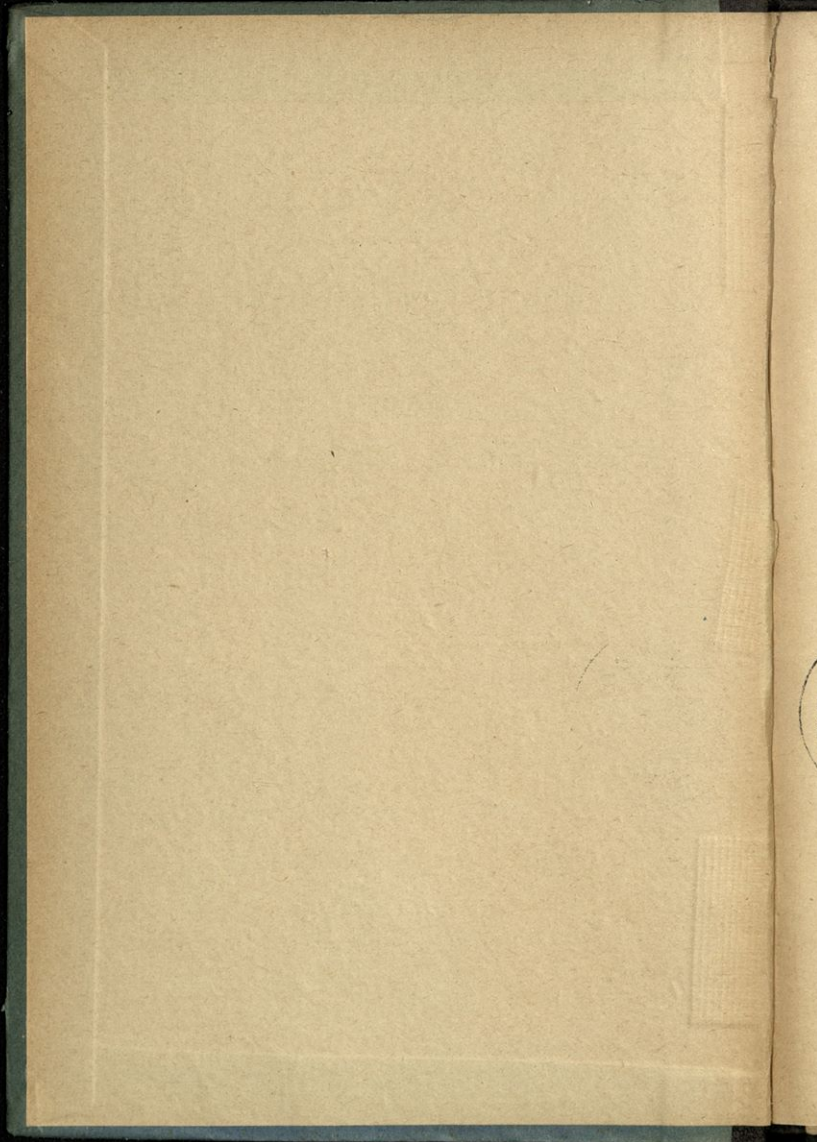
Deveti predelani natisek.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg.

1896.

Abecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in A. Žumer,

ljudska učitelja.

Deveti predelani natisek.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

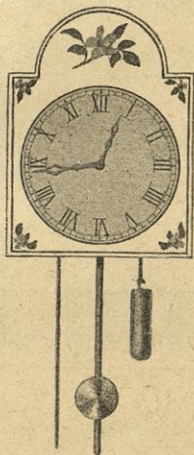
Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg.

1896.

i

i

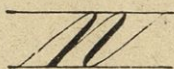
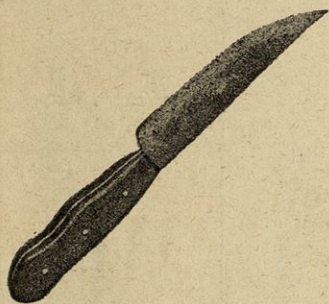

u

u

i u u i i u

i, u, u, i, i, u.

n

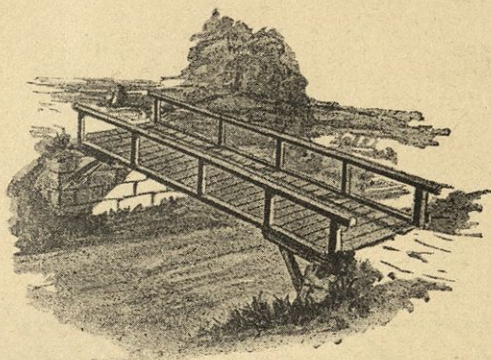
ni, nu, nu, in,

un, u-ni ni.

ni, nu, nu, in,

un, u-ni ni, nu,

i, n, u.

M

m

mi, mu, im,

um, mi in u-ni,

mi, mu, im, um,

mi in u-ni, u-mi,

ni, i, u, n, m.

O

O

on, no, o-ni, mi.

o-no, u-no, mi

in o-ni, on ni.

on, no, o-ni, mi,

o-no, u-no, mi

in o-ni, on ni,

on in o-ni.

u

a

an, na, ma-ma

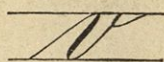
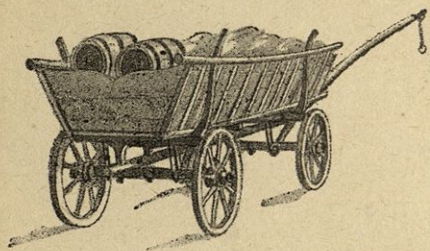
i-ma, ni-ma u-ma,

i-ma um, on in

an, na, ma-ma
i-ma, ni-ma u-ma,

i-ma um, on in

o-na, na-ma.

V

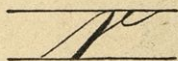
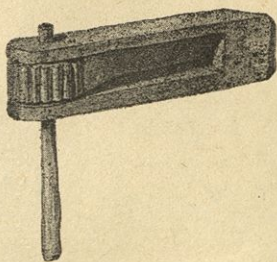
vi, vi-no, va-ma,

no-vo, no-vi, no-

vo, vi-no, no-vi-

na, o-na, vi.

vi, vi-no, va-ma,
 no-vo, no-vi, no-vo
 vi-no, no-vi-na, o-na,
 vi, ni-ma-mo vi-na,
 on i-ma.

r

ra=ma, ra=ma,

u=ra, na=ra=va,

o=ma=ra, mi=ri.

ra-ma, ra-na u-ra,

na-ra-va, o-ma-ra,

mi-ri, na ra-mi,

mo-ra-mo.

e e

en, e-na, e-no,

ne, o-ne, me,

i-me, re-va ve.

en, e-na, e-no, ne, o-
ne, me, i-me, re-va
ve, ve-ra, ve-mo.

a, e, i, o, u.

C C

ce, ce-na, re-ci,

ra-ca, v ro-ci

i-ma mu-co.

ce, ce-na, re-ci,

ra-ca, v ro-ci i-ma

mu-co, re-ci-va mu,

ov-ca.

č Č

čé, o-čé, či, o-či,
ča, mo-ča, o-na
no-če, on me-če.

če, o-če, či, o-či,

ča, mo-ča.

o-na no-če, on me-če,

u-či me, o-če me u-če,

ni-ma mo-či.

Z **Z**

zi, zi-ma, zo, zo-ra,

za, mi-za, ni, vo-zo-

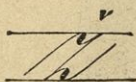
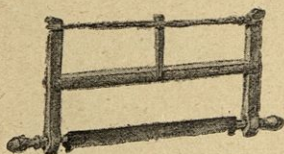
vi, ni za-me.

zi, zi-ma, zo, zo-ra, za.

na vo-zu vo-zi-mo re-či,

mo-ča za-mo-či, za-vo-ra,

na-ma-za-na mi-za.

Ž

že, že-na, ža, ro-ža, ži,

ži-ma. — že-na že-ne ži-

vi-no, ži-vi-ne ne mu-či-

mo, na mi-zi re-že-mo,
za zi-mo ni-ma ži-ve-ža.

S

S

se, si, so, sa, su.

se=no, si=no=vi,

so=va, sa=ma, su

ci se, vo=vi=mo

se=no, u=ci se!

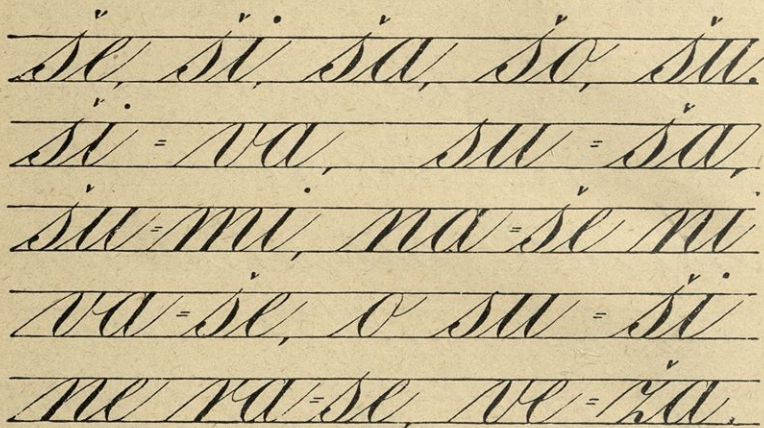
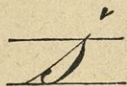
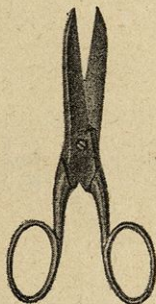
si, su, so, sa, se.

ro-si, na no-su, me-so, o-sa, ra-se.

o-ni so sa-mi, i-ma-mo me-sa in

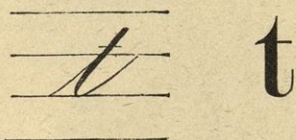
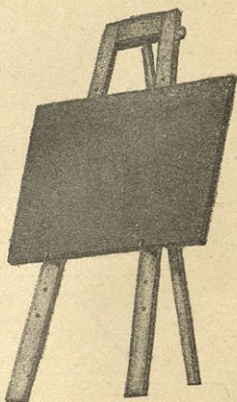
si-ra, mu-ca se u-mi-va, ni ro-se,

ne ra-se, ce-sa-ri-ca.

ša, še, ši, šo, šu.

ma-ša, na-še, ši-va, šu-mi. — ma-
ša mi-ne, ne ši-va, še ni-ma ča-
sa, no-si in su-ši, mi-ši so v ve-ži,
na vi-ša-vi šu-mi.

ti, ta, to, tu, te.

ti-ca, ta-re, to-ča,

tu, te-ta, ta-ri-ca.

ti, to, ta, te, tu.

ma-ti, ži-to, te-ta, o-ta-va. — te-ta
 mo-ta ni-ti, to-ča ta-re ži-to, ti-
 či-ce so si-te. — za zi-mo vo-zi-mo
 šo-to, ti-ca no-si ži-mo.

d

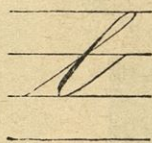
da, do, de, di, du.

da-ni-se, do-ma,

de-te, di-š^vi, du-ri.

od, ud, ad, ed, id.

vo-da, de-te, di-ša-va, do-zo-re-ti,
do-ži-ve-ti, du-ša, ud. — vo-da de-
re, na-ša do-mo-vi-na.

l

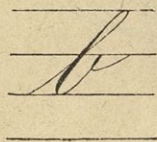
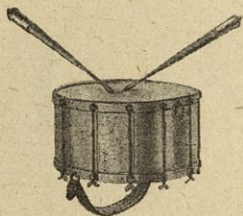
le, li, lo, la, lu.

le-to, li-ce, lo-vi-ti,

so-la, lu-za, de-lo.

li, la, lo, lu, le, ul, al, il.

li-sa, de-že-la, de-lo, lu-na, le-sa,
 le-vi-ca, se-lo, a-li. — li-si-ca lo-vi
 ži-va-li, na-ša de-že-la, mi-la do-
 mo-vi-na, si-la ni mi-la, ze-le-na
 do-li-na, že-na so-li me-so, ne la-ži!

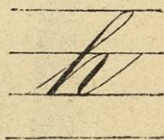
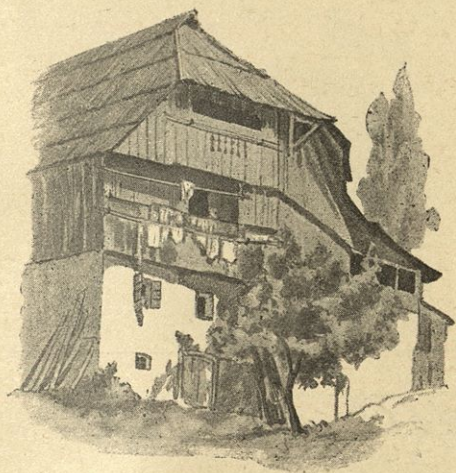
b

bo, bi, ba, be, bu.

bo-sa, bi-ti, ri-ba,

be-se-da, bu-ča.

ba, be, bi, bo, bu, ib, ub, ab, ob.
 so-ba, ne-be-sa, o-bu-va-lo, va-bi. —
 o-ba zo-ba, ža-ba bi-va v lu-ži, ni
 bo-ba, ze-be me, ob ro-bu so de-
 be-le bu-če; — v šo-li be-re-mo, ra-
 bi-mo be-ri-lo, že-na ne-se bu-ta-ro.

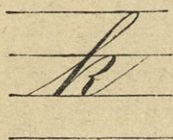
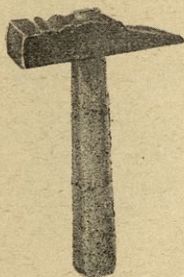
h

hi, hu, ho, ha, he.

hi-sa, hu-do, ho-

ce, mu-ha, oh!

ho, ha, hu, hi, he, ah, oh, eh, uh.
 ti-ho, ve-ha, le-nu-hi, oh! — ti-ho
 ho-di! ne hi-ti-mo, vo-ha-mo in
 di-ha-mo, že-na bo-le-ha in hi-ra.

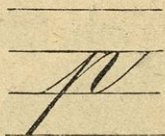
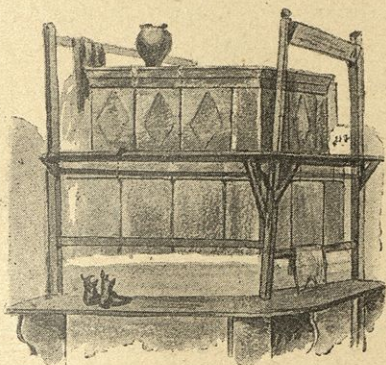
k

ki, ko, ka, ke, ku.

ki-ta, ko-lo, ka-ča,

ro-ke, ku-ra, uk.

ku, ke, ka, ko, ki, uk, ak, ok, ik.
 ku-ka-vi-ca, o-ko, ka-ša, ki-ta, uk.
 ku-ka-vi-ca ku-ka, ka-ko ku-ka?
 ku-ku! — ku-ra ko-ko-da-ka. —
 o-re-hi so su-hi, s ko-so ko-si-mo
 o-ta-vo, ne ka-li vo-de!

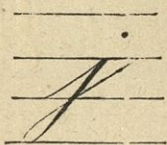
P

pa, po, pi, pu, pe.

pa-sa, po-do-ba,

pi-ka, pu-ra, pe-ta.

pa, pe, pu, po, pi, up, op, ip.
 re-pa, pe-ro, le-po-ta, ka-pi-ca. —
 sa-pa pi-še, pu-li pe-so in re-po,
 pe-ri-ca pe-re, v pe-či pe-če-mo
 po-ti-ce, ku-pi pe-ro!

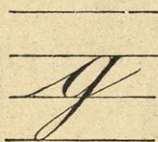
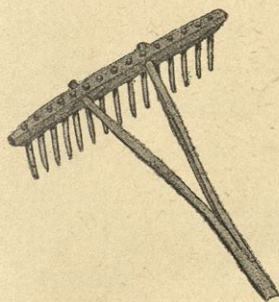
j

ja, je, ji, jo, ju.

ja=ma, je=za, ju=ha.

me je=zi se! me=ju.

ji, ju, jo, ja, je, aj, oj, ij, ej.
 ju-na-ki, vi-jo-li-ca, je-ze-ro, oj. —
 če-be-le ro-ji-jo, je-le-ni so bo-je-či,
 je-se-ni se-je-mo, vo-ja-ki se bo-ju-
 je-jo, ko-va-či ku-je-jo. — o-ra-či
 or-je-jo, je-re-bi-ca po-je.

g

go, ga, gi, gu, ge.

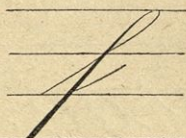
go-ra, ga-si-ti, gi-

ba-ti, gu-ba, ig-la.

ga, go, gu, ge, gi, og, ag, ig, ug.
 no-ga, no-ge, ja-go-da, go-ba, gu-
 ba. — go-ba go-ri, go-ve-do go-ni-
 mo na go-ro, če-ga-ve so go-si?
 go-vo-ri! ne ža-li u-bo-ge-ga!

f

fi, fa, fu, fo, fe.

fi-ga, fa-ra, fu-ži-

na, je-mo fi-ge.

fa, fi, fu, fo, fe, if, uf, of.

fa-ra, fi-ga, fu-ži-na. — fu-ži-na je
na vo-di, fi-ge ra-di je-mo, fa-ra
je ve-li-ka, v fa-ri so fa-ra-ni.

le-vi, lev, bo-bi, bob,

re-pi, rep, ga-di, gad,

ko-ti, kot; ra-ki, rak; me-hi, meh. — pav
i-ma lep rep. — lev je hud. — dob je vi-
sok. — top je na-bit. — lok je na-pet. —
gad je siv. — mah je suh. — če-mu je meh?

pe-či, peč, go-si, gos,

ko-si, kos, ve-ti, vet,

no-ži, nož. — de-ček je pol-nih lic. — red je
le-pa reč. — kos je tič. — vo-da te-če čez
jez. — na do-bu so šiš-ke. — miš i-ma nag
rep. — mož i-ma nož.

bo-ji, boj, ve-mo, vem,

ži-va-li, ži-val, je-le-ni,

je-len; pu-ra-ni, pu-ran. — vol nam da-je
 loj. — sin, i-mej o-če-ta in ma-ter rad! —
 jed je bož-ji dar. — sem v šo-li. — poj-dem
 sam do-mov.

sr-ce (ser-ce), sr-na,

sr-no, tr-ta, gr-ča.

pes lo-vi sr-no. — dr-ži jo za no-go. — na
 vr-tu so tr-te. — zr-no je tr-do. — sr-pi so
 že-lez-ni. — kr-ti so čr-ni. — pr-ti so be-li.
 — po le-ti gr-mi. — tr-ta da-je vi-no.

lj: ljub, lju-be-zen, ljud-je, me-tulj, molj,
ze-lje, olj-ka.

nj: nji, nji-va, konj, o-genj, pi-sa-nje,
nje-na.

bl: blag, bla-go, bla-zi-na, bli-zu, bled.

br: bra-da, bra-na, bre-me, bre-za, bri-
nje, bri-ti, bri-sa-ča, brus, brat.

pl: pla-ni-na, pla-ča, ple-če, plug, plot,
plu-ča, pla-men.

pr: pra-prot, pri-ča, pre-di-vo, prag, prah,
proč.

dl: dla-ka, dle-to, dlan.

dr: dre-vo, dre-ma-ti, dro-biž, dru-god,
drag.

tl: tla, tla-ka, tle-ti, tlak.

tr: tra-va, tra-ta, tru-ma, tri, trak, trop,
trud.

st: ste-na, star, past, vest, me-sto, čast.

str: stre-ha, stru-na, stra-ža, stran, strop,
stric.

sl: sli-va, slu-ga, mas-lo, ves-lo, sluh.

sv: svi-la, svi-nja, sve-ti-nja, svi-tek, svoj.

sr: sra-ka, sraj-ca, sre-da, sre-nja, ne-sre-ča.

sp: spa-nje, spi-sa-ti, spo-daj, spo-min.

spl: sples-ti, sples-ni-ti, sploh.

sk: ska-la, ska-ka-ti, skok, skr-be-ti.

skl: skle-da, sklo-ni-ti, sklon, sklep.

št: šte-ti, šte-vi-lo, štiri, štor, po-šten.

šč: šču-ka, šče-ti-na.

šk: škar-je, škr-ba, ško-da.

zl: zla-to, zlo-ži-ti, zli-ja-ti, zlog, zlat.

zb: zbi-ra-ti, zba-ti se, zbor.

zd: zdo-laj, zdaj, gozd.

vzd: vzdi-ho-va-ti, vzve-li-čar, vzdih-ljaj.

zdr: zdra-vi-lo, zdru-ži-ti, zdrav-je, zdrs-ni-ti.

zr: zre-za-ti, zra-ven, zrak, zrel.

zv: zvon, zvez-da, zve-ri-na, zvo-ni-ti.

žl: žli-ca, žleb, žlič-njak.

žr: žre-ti, žre-be.

gl: gla-va, glo-bok, glo-da-ti, gluh, glas.

gr: gri-va, gre-di-ca, grad, grah, grom,
grozd.

hr: hra-na, hrast, hren, hrib, hrup, hrošč.

kl: kla-di-vo, kla-ja, klo-buk, klas, klet,
klic, klop, kle-šče.

klj: klju-ka, ključ, kljun.

kr: kri, kra-va, kro-jač, kre-da, kro-kar,
kro-na, kruh, kralj, kres, križ, kriv,
krop, kro-pi-ti.

kv: kva-ri-ti, kvas, kviš-ku.

u U **u U**

Uršula, Urban.

Urh je priden učenec. Ubo ga rad.
Učitelj ga imajo radi. Učenci, posnemajte Urha!

v V **v V**

Valentin, Viktor.

Viktor in Valentin sta naša součenca.
V šolo hodita rada. Vsa ko nalogo lepo
spišeta. Vesele delata roditeljem.

a A **a A**

Alojzij, Ana.

Anton in Ana sta brat in sestra. Ana
lepo pleče. Anton glasno bere. Ali znaš
ti tudi glasno brati?

n N **n N**

Nazaret, Nikolaj.

Ni kruha brez truda. Nemarni ljudje
stračajo. Nikoli ne praznuj! Navada je
že ležna srajca.

m M **m M**

Marija, Martin.

Mlad človek mora delati. Malo dela, malo jela. Nikoli se ne zlagaj! Mlad lažnik, do rasel tat.

o O **o O**

Otilija, Oton.

Olga je redna. O pravem času hodi v šolo. Oče jo ljubi jo. Ona je tudi pobožna in rada moli. Otroci, storite tudi vi tako!

c c c c C - č Č

Cecilija, Laharija.

Čas hi tro be ži. Člo ve ška pom lad cve te
le je den krat. Če ho češ star si od po či ti,
mo raš mlad se po tru di ti. Člo vek se vsak
dan kaj na u či. Ce ci li ja, ne tra ti ča sa!

g g g G

Gre gor, Gize la.

Go lob njak je na dvo riš či. Go lob ček je
čed na ži val ca. Glad ko per je je le po be lo.
Glej nje go ve sna ž ne no ži ce!

e E e E

Elizabeta, Emil.

E va, Ev gen, E gi dij, Ev ro pa. — E va je bi la A da mo va že na. E mil in Ev gen sta brat ran ca. Ev ro pa je del sve ta. En kri vi čen vi nar de set pra vi čnih sne.

i I i I

Ignacij, Ivana.

I van, I zi dor, Iz ak, Ig na cij so mo ška krst na i me na. I me nu j še dru ga mo ška krst na i me na! Vsak so u če nec i ma svo je krst no i me.

j J

j J

Julija, Janez, Tida.

Je ri ca, Jo že fa, Ju li ja so žen ska krst na
i me na. Na šte j še dru ga žen ska krst na
i me na! I me nu j svo je ga pa tro na! Je zus
je naš od re še nik.

h H

h H

Hu gon, He le na.

Hen rik sple za na hru š ko. Hru š ki se
zlo mi ve ja. Hen rik pa de na tla. Hu do se
u da ri. Hen rik ne ple za več na dre ve sa.

k K

Kar se Janezek ni učil, tudi Janez ne zna. Če se mlad učiš, za starost skrbiš. Kdor noče dela ti, naj strada. Kruh si mora vsak za sluziti.

zZ-žŽ

Zgo daj v posteljo, zgo daj iz postelje. Zdrav in vesel ostaneš. Zdravo telo, najboljšo blago. Žuri se pri delu!

S Š S **sS - šŠ**

Stanislav, Šiška.

Se ba sti jan, Šte fa ni ja. — Mar tin Slom-
šek je bil škof. Šol ske o tro ke je i mel rad.
Sam jih je po u če val. Spi sal jim je ve li ko
pes mi in po ve sti.

L L **l l**

Ljubljana, Loka.

Ljubljana je ve li ko me sto. Hi še so
vi so ke in le pe. V Ljublja ni je več cer kvá
in šol. V Ljublja ni so de žel ni pred sed nik.
Škof so tu di v Ljublja ni. Lo ka je tu di
me sto.

t T **t T**

Tomaz, Teresija.

Trst je trgovsko mesto ob morji. Morje nosi velike ladje. Tržič je trg. Okoli Ljubljane je polje. Na polji so vasi. Tem je ime: Šiška, Ježica, Vič, Glince, Moste, Udmat.

f F **f F**

Filip, Frančiška.

Ferdinand, Feliks, Florian. — Filip je učenec. Ima mnogo součencev. Znanjih naštetih s krstnim imenom in priimkom. Naštetih nekatere!

p P **p P**

Peter, Pavlina.

Pri den člo vek i ma kru ha, la ko ta mo ri
le le nu ha. Sve ti Pe ter in Pa vel sta bi la
a po ste lja Kri stu so va. Po po to va la sta in
lju di u či la pra vo ve ro.

r R **r R**

Robert, Roza.

Rok, Rim. — Ra na ura, zla ta ura. —
Rim je ve li ko me sto. V Ri mu pre bi va jo
pa pež. V Ri mu je ve li ka cer kev sve te ga
Pe tra.

b B **b B**

Barbara, Blaz.

Bog je ustvaril nebo in zemljo. Bog skrbi za vse ljudi. On lju bi prid ne o tro ke. Bo di pri den! Mis li ved no na Bo ga! Boj se gre ha!

d D **d D**

Dominik, Dunaj.

Do ro te ja, Da vid, Da ni jel. — Du naj je glav no me sto na še ga ce sar stva. Na Du naji pre bi va jo ce sar. Du naj je da leč od Ljub-lja ne. Na Du naj se pri de po že lez ni ci.

a A, b B, c C,
 ċ C, d D, e E,
 f F, g G, h H,
 i I, j J, k K,
 l L, m M, n N,
 o O, p P, r R,
 s S, ṡ S, t T,
 u U, v V, w W,
 ẋ X, ẍ X.

a A,	b B,	c C,
č Č,	d D,	e E,
f F,	g G,	h H,
i I,	j J,	k K,
l L,	m M,	n N,
o O,	p P,	r R,
s S,	š Š,	t T,
u U,	v V,	z Z,
	ž Ž.	

Moška krstna imena.

Andrej, Blaž, Lene,
 Dominik, Emil, Flori-
 jan, Gregor, Henrik,
 Fridor, Jakob, Karol,
 Leopold, Matej, Niko-
 laj, Oton, Peter, Ru-
 dolf, Stanislav, Si-
 men, Tomaz, Urban,
 Valentin, Zlatoust,
 Žiga.

Ženska krstna imena.

Ana, Barbara, Cecilija, Doro-teja, Elizabeta, Frančiška, Gi-zela, Helena, Ida, Julija, Klara, Lucija, Marija, Neža, Olga, Pav-lina, Rozalija, Sabina, Štefa-nija, Terezija, Uršula, Veronika, Zofija.

Priimki.

Ahacelj, Bohorič, Cojz, Čop, Dalmatin, Erjavec, Florijančič, Globočnik, Hladnik, Ipavec, Ja-nežič, Kopitar, Levec, Metelko, Novak, Orožen, Prešeren, Rav-nikar, Slomšek, Toman, Umek, Vodnik, Zalokar, Žemlja.

Vaje v branji.

1.

Kovač je rokodelec. Hiša je poslopje. Kosa je orodje. Kruh je jed. Voda je pijača. Suknja je oblačilo. Čevlji so obuvalo. Klobuk je pokrivalo. — Konj je domača žival. Zajec je gozdna žival. Senica je ptica. — Češnja je sadno drevó. Smreka je gozdno drevó. Pšenica je žito. Vijolica je cvetica. — Železo je kovina.

Kaj je mesó, šola, kapa, telovnik, vino, krojač, jagnje, lisica, lastovica, hruška, lipa, lilija, srebró, prosó, sekira?

2.

Sneg je bel. Tinta je črna. Kri je rdeča. Zlató je rmeno. Lisica je rjava. Nebó je modro. Trava je zelena. Golob je siv. Kaj je še belo? Kaj je še črno, rdeče, rmeno, rjavo, modro, zeleno, sivo?

Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Jabolko je kislo. Pelin je grenák. Meso je okusno. Juha je slana.

Cerkev je **velika**. Hišica je **majhna**. — Drevó je **visoko**. Grm je **nizek**. — Cesta je **široka**. Steza je **ozka**. — Kosa je **dolga**. Nož je **kratek**.

— Železo je trdo. Kruh je mehek. — Led je mrzel. Peč je gorka. — Tabla je oglata. Vinar je okrogel. — Palica je ravna. Veja je kriva. — Sekira je ostra. Škarje so skrhane.

3.

Oče orjó. Mati kuhajo. Sin vozi. Hči plete. Hlapec seka. Dekla pere. — Mlinar melje. Pekár peče. Mesár kolje. Čevljár šiva. Kdo še šiva? Zidár zida. Tesár teše. Mizár obla. Kováč kuje. Ključavničar pili. Tkalec tkè. Barvar barva.

Pes laje. Mačka mijavka. Konj rezgetá (hrže). Krava muka. Osel riga. Ovca beketá. Koza mekeče. Prašič kruli. Petelin poje. Kokoš kokoče. Gos gaga. Golob gruli. — Volk tuli. Medved gode. Lev rjove. — Škrjanec žvrgolí. Krokár kroka. Sova vpije. — Žaba regljá. Kača siče. Brencelj brenčí.

Škornji škripljejo. Veriga rožljá. Zvon klenka. Mlin ropoče. Potok šumí. Veter vrší. Grom bobní. Struna brní. Orglje bučé. Denár cvenka. Voz drdrá. Led poka.

Nazórni nauk in berila.

A.

Š o l a.

Hodimo v šolo. Učenci smo. V šolski sobi vidimo okna, duri, stene, strop in tla. V sobi stoji peč in veliko klopj. Vsak učenec sedi na svojem prostoru in gleda gospoda učitelja. Pred ukom molimo ali pojemo. Potem računimo, beremo, pišemo ali rišemo. Pod klopjó ima vsak učenec spravljene šolske priprave: knjigo, tablico, računico, pisalo, gobico, pisanko, držalo in peró. V klopi je tintnik s tinto. Pred klopjí je šolska tabla, računski stroj, miza in stoli. S kredo pišejo gospod učitelj na tablo, z gobo pa brišejo. Na steni visí razpelo in lepa cesarjeva podoba.

Učitelj pripovedujejo, mi pa poslušamo. Potem izprašujejo in mi odgovarjamo. Po uku zopet molimo ali pojemo. Iz šole gremo redno in mirno domóv.

Pred ukom.

O Bog, ki slabim rad pomagaš,
Ozri se milostno na nas!
Daj nam, da pridno se učimo
In tebi služimo ves čas!

Po uku.

Pomagaj, Bog, da vse nauke
Zvestó si v srci hranimo,
Da vedno se po njih ravnamo
In večno srečni bodemo.

Bodi postréžen!

Nekega dné so otroci dohajali v šolo, pa so bili vsi nekako tihi in žalostni. Učitelj vprašajo: „Kaj vam je, da danes niste nič kaj veseli in se tako žalostno pogledujete?“ Otroci molčé. Potem reče neki deček: „Žalostni smo zavoljo Jakca, ki je zbolel.“

„Ali imate Jakca radi?“ vprašajo učitelj.

„Radi, radi ga imamo!“ odgovoré soglasno otroci.

„Zakaj ga imate tako radi?“ vprašajo dalje učitelj.

„Zato, ker je tako dober in ljubezniv,“ odgovoré otroci.

Neki deček pripoveduje: „Jaz sem jedenkrat knjigo izgubil; Jakec mi jo je poiskal in prinesel.“

Neka deklica pravi: „Šla sem po potu in velik pes je stal tam, bala sem se ga; Jakec me vidi, pride k meni ter grè z menój mimo psa.“

Drug učenec pravi: „Meni je Jakec večkrat pomagal, ako nisem mogel kaj spisati.“

Še drug pripoveduje: „Jaz sem nesel težák jerbas s polja in nisem mogel dalje. Jakec me sreča in mi pomaga nesti jerbas.“

Tako pripovedujejo otroci drug za družim, in učitelj pravijo: „Jakec je tedaj res prav postrežen in priljuden deček. On rad pomaga vsacemu, komur le more. Molili bomo zanj, da bi kmalu ozdravel.“

Vsi otroci so živo ganjeni in nekateri še celó jokajo. Učitelj molijo, otroci pa za njimi, takó-le: „Ljubi Bog! prisrčno te prosimo, da bi dal kmalu ozdraveti našemu dobremu tovarišu.“

Jakec ozdravi in pride zopet v šolo. Vsi otroci hité k njemu, prijazno ga pozdravljajo in so zeló veseli.

*Dobro delaj vsakikrat,
Vsak imel te bode rad!*

B.

Človek.

Otròk sem. Vsak otròk je človek. Človek ima dušo in teló.

Duše ne vidimo. Z dušo mislimo in čutimo veselje ali žalost. Z dušo razločujemo, kaj je pravo ali ni pravo. Duša ima **um** in **pamet**. Duša je neumrjoča.

Teló vidimo. Teló je umrjoče. Deli telesa so: **glava**, **trup** in **udje**. — Na glavi imam **lasé**, **čelo**, **očí**, **nos**, **usta**, **brado**, **senci**, **lica**, **ušesa**. Nad očmi imam **obrvi**. Očí zapiram z **vejicami**. Z očmi vidim rmeno solnce, modro nebó, pisane cvetice, zelena polja. Kaj še vidimo? Slepec tega ne vidi. Revež je. — Z ušesi slišim ljudi govoriti in ptičice peti. Kaj še slišimo? Gluhec ne sliši. — Z nosom duham cvetice. Vijolica lepo diší. Kaj še diší? — V ustih imam **zobé**, **jezik** in **nebó**. Z zobmi jém. Z jezikom govorím in okušam jedí. Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Zelje je kisló. Kaj je še kisló?

Glava tičí na **vratu**. Trup ima **prsi**, **hrbet** in **trebuh**.

Udje so **roke** in **noge**. Roka se giblje v **komolcu** in **rami**. Na rokah imam po pet **prstov**; ti so: **palec**, **kazalec**, **sredinec**, **prstanec** in **mezinec**. Na vsakem prstu je **noht**. — Noga ima **stegno**, **koleno**, **méčo** in **piščál**, **peto** in **stopalo** s petimi **prsti**.

Na vsem telesu čutim, ali je izba gorka ali mrzla. Kaj še čutimo?

Jaz **vidim**, **slišim**, **duham**, **okušam** in **čutim** (tipljem). Imam petero čutov: **vid**, **sluh**, **vônj** (duh), **okus** in **tip**.

Prsti.

Ta je v vodo pal,
 Ta ga je izvlekel,
 Ta ga je pa slekel,
 Ta ga je na postelj djal,
 Ta je pa brž materi povedat tekel.

Ljubi svoje stariše!

Jožek, Nežica in Francek so sedeli skupaj pred hišo. Pogovarjali so se o očetu in materi. Jožek, starejši brat, pravi: «Včeraj so mi oče dali novo knjižico.» Sestra pravi: «Meni so mati kupili lep robec za god.» Francek pravi: «Zvečer nam bodo mati dali mleka in kruha.» Potem še dalje govoré, kako dobra sta jim oče in mati. Jožek tudi pripoveduje o sosedovi deklici, ki so ji mati umrli. Vsi se tiho pogledajo in imajo solzne oči. Francek reče: «Naša mati ne smejo umreti!» Vsi gredó v hišo in nikjer niso takó radi, kakor pri ljubih stariših.

Ti otroci so ljubili očeta in mater.

C.

Jed in pijača.

Zjutraj, opóludne in zvečer jém. Kar jemo, imenujemo **jed**. Vsak človek potrebuje jedí. Največkrat jemo **kruh**. Kruh se dela iz moke; črn je ali bel. O božiči pekó mati potice, o veliki noči koláč in pogačo. Tudi jemo **juho** in **mesó**. Juha je zdrava. Mesó je tečno. Mesó dobivamo

pri mesarji. Mesár kolje vole, krave, teleta, ovce, koze in prašiče. Kakšno mesó imamo? Prašiče domá koljemo in delamo **klobase** ter sekamo **slanino**. Lovec strelja srne, jelene, zajce, jerebice. Mesó teh živalij imenujemo **divjačino**. — Z mesom jemo grah, lečo, zelje, repo, solato; te jedi so **zelenjád**. Otroci radi jemo **sadje**, kakor: črešnje, hruške, jabolka, češplje, grozdje, orehe in kostanj.

Pred jedjó in po jedi molimo. Preveč ne smemo jesti, da ne zbolímo. Prevročih ali premrzlih jedil in nezrelega sadja tudi ne jemo, ker je nezdravo.

Kadar sem žejen, pijem. Kar pijem, je **pijača**. Najbolj zdrava pijača je **voda**. Če mi je vroče ne pijem mrzle vode. **Mleko** je tečna in dobra pijača. Kdaj pijemo **kavo**? Odrasli ljudjé pijó tudi **vino** in **pivo**.

Bodi usmiljen!

Matijček in Milica sta prišla ravno iz šole domóv. V veži vidita starega moža. Bil je slabo oblečen in ves se je tresel od mraza.

Siromak ju nagovorí: «Usmilita se me, lačen sem; prosim, dájta mi malo kruha!»

Milica: «Pojdite z nama v hišo, da se malo pogrejete! Danes imamo gorko v hiši.»

Matijček prime siromaka za roko in ga pelje v hišo.

Milica prosi mater: «Ljuba mati, dajte ubožčeku kaj jesti! Prosil je kruha, dajte mu tudi kaj gorkega!»

Matijček pa stopi k očetu in pravi: «Oče, podarite siromaku kako ponošeno obuvalo!»

Siromak je dobil vsega dosti, česar mu je bilo treba. Preden odide, zahvali se, rekoč: «Malokje sem našel tako milosrčnih otrok, kakor sta vidva. Stotero vama povrni Bog, kar sta izprosila za me pri dobrih stariših!»

Stariše je otročja milosrčnost jako ganila.

Revežem pomagaj rad,
Revež tudi tvoj je brat!

Uganke.

Je belo ko sneg, zeleno ko detelja, rdeče ko kri, otrokom diši; kakó se velí?

* * *

Velik sem kot hiša in majhen kot miš, grenek kot žolč in vsi ljudje me radi jedó; kdo sem?

* * *

Če kvišku vržeš, je belo; če pade na tla, je rmeno. Kaj je to?

Č.

Obleka.

Kadar zjutraj vstanem, oblečem se. Na životu imam **srajco**. Srajco dela šivilja iz platna. Platno tkè tkalec iz preje. Prejo prede predíca iz prediva.

Predivo pa tare teríca iz lanú. Potem oblečem **hlače**, **telovnik** in **suknjo**. To obleko dela krojač iz suknà. Suknò se dela iz volne. — Na noge obujem **nogavice** in na te **škornje** ali **čevlje**. Škornje in čevlje dela čevljár iz usnja. Usnje dela usnjár iz kož. — Na glavi imam **klobúk** ali **kapo**, po leti pa **slamnik**. Klobuke dela klobučár. Po zimi nosimo **plašče** in **kožuhe**.

Obleko mi oskrbujejo stariši. Obleka stane mnogo. Zaradi tega jo varujem in pazim, da je ne zamažem in ne raztrgam. Vsako oblačilo je lepo, da le ni raztrgano ali nesnažno. Ob nedeljah in praznikih nosim praznično obleko.

Obleka pokriva in greje teló. Trebuh in noge moram po zimi gorko oblačiti, da ne zbolím. Tudi po snegu in po vodi ne hodim, da mi ne pride mokrota v čevlje.

Naštejte **moška** oblačila!

Katera so **ženska** oblačila?

Golobček.

Golobček, čedna stvarica!

Vsak ljubi te in rad imá.

Mi bomo tudi, kakor ti,

Prav pridni, čedni vsi!

*Golobček, krotka stvarica!
Vsak ljubi te in rad imá.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prijazni s vsemi in krotki.*

Poslušaj dober svèt!

Matěj je bil poslušen deček. Igral se je nekega pomladanskega dne z družimi otroki na travniku, kjer je bil ravno sneg skopnel. Vsi skačejo semtertjã, dokler ni bilo vsem zeló vroče. Slečejo tedaj suknjice in se hladé.

Mimo pride star mož in opominja otroke, da naj ne bodo slečeni, da se ne premrazijo in ne zbolé. Svoje glavni otroci se še ne zmenijo za dober svèt starega moža in se igrajo do večera na trati. Samo Matěj hitro sluša, obleče suknjico in gre domòv.

Kmalu potem zbolí več teh otrók; dolgo morajo bolni ležati. Matěj pa je bil zdrav in vesel, kakor popréj.

Uganka.

Kdo ima iz samih šivank suknjo?

D.

Stanovanje.

Človek potrebuje stanovanja. Če gre dež ali sneg, sem v hiši pod streho. Po zimi se grejem v gorki hiši. Po noči spim v hiši. Hiša je zidana ali lesena. Skozi vrata hodim v vežo, iz veže

skozi duri v sobo ali kuhinjo in po stopnicah v klet ali v prvo nadstropje in pod strešje. Streha pokriva hišo. Na strehi je **dimnik**.

V sobi bivamo po dnevi in po noči. Tla, strop, stene, okna, vrata in peč so deli sobe. V sobi je **miza**; pri mizi so **stoli** ali **klopí**. Pri steni stoji **póstelja** in **predalnik** za obleko. Obleka se tudi v **skrinji** hrani. Na steni visí **ura**, **podobe** in **zrcalo**. Mati skrbé, da je soba in vsa **hišna oprava** snažna. V sobi in v vseh hišnih prostorih mora biti zdrav zrak. Zato vsak dan odpiramo okna in vrata.

V kuhinji je **ognjišče**. Na ognjišči kuhajo mati jedí. **Škaf**, **korec**, **lonec**, **ponev**, **skleda**, **kuhalnica**, **burklje**, **sklednik** in **žličnják** so kuhinjsko orodje. Kuhane jedí nosijo mati na mizo. Miza je pogrnjena s **prtom**. Na prtú so **krožniki**, **žlice**, **vilice** in **noži**.

Hišo zidajo **zidárji**. Ostrešje stavijo **tesárji**. **Mizár** izdeluje hišno opravo. **Ključavničar** obkuje okna in vrata. **Steklár** reže šipe in jih vdela v okna.

Petelinov klic.

Kikiriki!

*Brš otroci ustanite,
Se umite in molite;
Ta, ki dolgo spi,
Pač nič vreden ni,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*Knjige brš v roké vsemite,
Marno, pridno se učite;
Kdor se mlad uči,
Kruha dost' dobi,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*V šolo le hodite radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi;
Kdor rad poleši,
Šolo samudi,
Kikiriki!*

Uganke.

Šviga, švaga čez dva praga. Kaj je to?

* * *

Kdo svojo hišo vedno s seboj nosi?

* * *

Luknjica pri luknjici, pa vendar vodo drži. Kaj je to?

Družina in človeška doba.

Veseli god.

Nekega popóludne vprašajo gospod učitelj Matijčka: «Kaj si danes tako vesel?» Matijček odgovorí: «Naš **ded** (stari oče) obhajajo danes svoj god. Jaz, moj **brat** Lovro in **sestrica** Milica smo se veselili že davno tega dné. Zjutraj smo na vse zgodaj vstali in se praznično oblekli. **Oče** in **mati** so nas naučili prav lepih voščil. Prišli so tudi **stric** in **teta** in so s seboj pripeljali mojega odraslega **bratranca** Jožeta in **sestričino** Ano. Ko je bila vsa **družina** zbrana, šli smo s **sorodniki** vred dedu voščít. Jaz in Lovro sva bila prva. **Babica** pa so nesli malo Milico. Jaz in bratec stopiva pred deda in vsak pové svoje voščilo. Jaz sem voščil:

Zdrave, srečne Vas ohrani
 Večni Oče in Gospod!
 Vseh naj Vas nadlóg obrani
 In naj spremlja Vas povsód!
 To otrók Vam vošči vdani
 Danes za veseli god.

Moj manjši bratec Lovro pa

Naj Bog s srečo Vas obsuje,
Zdravje, mir Vam podeli,
Vse, kar srce poželjuje,
Naj Vam dá v obilnosti.

Mala Milica jim je podala lep šopek cvetic. Potem so voščili moji ljubi stariši in sorodniki.

Ko so naš stari oče videli, da jih imamo **vnuki, stariši** in sorodniki tako radi, bili so tako veseli, da so od veselja jokali. Opóludne so ostali tudi sorodniki pri kosilu. Vsi smo bili prav veseli.»

Učitelj na to rekó: «Prav lepo ste storili in pokazali, da ste svojemu dedu hvaležni in da jih spoštujete. Ded in babica sta **starčka**. Vsacega starega človeka moramo spoštovati. Tvoj oče in stric še nista tako stara; sta **možá**. Mati in teta pa sta **ženi**. Odrasli bratranec Jože je **mladenič** in sestričina Ana je **devica**. Ti in tvoj bratec Lovro sta **dečka**; Milica je pa **deklica**.

Otroci, spoštujte in ubogajte vsacega odraslega in izkušenega človeka, posebno pa svoje stariše! Dajó vam vse, česar potrebujete: jed, obleko in stanovanje. Kdor néma očeta in matere je **sirota**.»

Uganka.

Kdo hodi zjutraj po štirih, opóludne po dveh in zvečer po treh?

F.

C e r k e v.

Nedelja.

Francek pripoveduje v šoli: «Včeraj je bila nedelja. Ko smo vstali, rekli so oče: Danes ne bomo delali; počivali bomo, ker je Gospodov dan. Mati so nam dali vsem praznično obleko. Zvonovi so zapeli, in šli smo s stariši v cerkev. **Cerkev** je najlepše poslopje v vasi. Od daleč se že vidi **zvoník**, na katerem je **cerkvena ura**. Vrh zvonika je **križ**. Pokazali so nam oče tudi **strelovòd** na zvoniku. Skozi **line** se vidijo zvonovi. V cerkev smo šli skozi **vélika vrata**. Nad vrati je naslikano **Božje okó**. Pri vratih je **kropilnik** z blagoslovljeno vodó. Na jedni strani je **krstni kamen**. Oče so me peljali po sredi cerkve pred **véliki oltar**. V oltarji je velika svetnikova **podoba**. Na oltarji je **cerkovnik** prižgal **sveče**, katere so v lepih, visokih **svetilnikih**. **Duhovnik** pridejo iz **žagrada** v lepem **mašnem oblačilu**. V rokah nesó **kelih**. Maša se **prične**. Zadaj na **vzvišenem koru** zabuče **orgle** in **pevci** zapojó. Vse ljudstvo je molilo in nikdo se ni oziral po cerkvi. Duhovnik so šli tudi na **prižnico** in so

nam veliko lepega povedali o preljubem Bogu. Konec maše so odprli **tabernakelj** in so iz njega vzeli zlato **monštranco**, s katero so nam dali blagoslów. Iz cerkve gredé so nam pokazali oče na **pokopališči spomenik** naših pradedov.

Doma so me oče pohvalili, da sem se v cerkvi lepo vedel. Popóludne smo šli h **krščanskemu nauku in litanijam.**»

Gospod učitelj pravijo na to: «Cerkev je hiša Božja. Kadar ste v cerkvi, govorite z Bogom. Hodite radi v cerkev!»

Zvonček.

1.

Ob zori zvonček poje:
Bim bom bim bom bim bom,
Molitve molim svoje,
Na delo hitel bom.

2.

Ob osmih v cerkev vabi:
Bim bom bim bom bim bom,
Opo'dne pa ne zabi
Vabiti me na dom.

3.

Zvoni „Marijo zdravo“:
Bim bom bim bom bim bom,
Zdaj trud in delo mine,
Spočil se jaz tud' bom.

4.

Preglasno poje časi:
Bim bom bim bom bim bom
Veselje se nam glasi,
Tud' jaz vesel naj bom.

5.

Le kadar mrtvim klenka:
Bim bom bim bom bim bom,
Takrat je pesem grenka,
Pa kliče v večni dom.

Bog vse vidi.

«Oče, kaj pa pomeni okó na cerkvenih vratih?» vpraša sin očeta iz cerkve gredé. «To kaže, da Bog vse vidi in vse vé,» pravijo oče. «On nas gleda domà in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje okó. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš se skriti Bogú. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in teló, torej nam vidi v srcé. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.»

Tako lepó so oče učili sina. Sin si pa to tudi dobro zapomni in nikoli ne pozabi, da Bog vse vidi in vse vé.

Bog vse vidi in vse vé,
Hrani čisto mu srcé!

Uganka.

Kdo pride prvi v cerkev?

G.

V a s.

Kraj, kjer je več hiš skupaj, imenujemo **vas**. V vasi prebivajo večjidel **kmetje** ali poljedelci; oni obdelujejo polje in redé živino. **Hiše** so zidane ali lesene. Pri vsaki hiši je še **hlev** za domače živali in **skedènj** Zraven hleva je **svinják** in

gnojišče. Poslopja so pokrita s slamo, deskami ali opeko. Skozi vas je **cesta.** Hiše stojе v dveh vrstah ob cesti. Pri hišah so majhne **zagrade** za zelenjad in **sadni vrt.** Sredi vasí stojí **cerkev** in pred cerkvijo košata lipa. Blizo cerkve je zidana **šola.** Skozi vas teče tudi mali **potok.** Pri potoku je **mlín,** v katerem nam mlinar melje žito.

Okoli vasí so **polja** in **travniki.** Še dalje proč pa so **gozdi,** **griči** in **goré.**

Kako se imenuje vas, v kateri stojí hiša tvojih starišev? Imenuj sosedne vasí!

Kmet.

Pred vrtom z drevjem zasajenim preljubo hišico imam, obdana s poljem je rmenim, za dom gosposki je ne dam.

Na vrtu z drevjem zasajenim prežlahtno sadje mi zori, na bližnjem polji pa rmenem se zlato klasje mi blišči.

Zeleni travniki dajejo mi klajo za živinico, vinogradi mi pa nesejo prav sladko vinsko kapljico.

O zgodnji záriji grem na delo, pozdravljajo me vse stvarí, tu delam pridno in veselo, če tudi čelo se poti.

Če v gozdu sem, če sem na polji, če orjem, sejem, če kosim, mi delo vsako je po volji, hvaležno Stvarnika častim.

Uljudni dečki.

Popotnik gre skozi vas. Več otrok se igra na potu. Ko tujec bliže pride, umaknejo se otroci na desno in levo, odkrijejo se in prijazno rekó: „Dober večér!“ „Bog daj,“ pravi popotnik in grè dalje. Kar se obrne in upraša: „Kateri pot drži v mesto?“ Otroci odgovoré glasno: „Desni pot!“ Jeden pa še grè za popotnikom in ga spremi do vrh hribca, kjer mu natanko pokaže pravi pot v mesto.

Ti otroci so bili uljudni.

H.

M e s t o.

Semèn.

Lenčika je večkrat mater prosila, da bi jo jedenkrat vzeli s seboj v mesto. V bližnjem mestu je bil semèn. Ker je bila pridna, storili so ji mati to veselje. Zjutraj zgodaj so naložili poln jerbas sadja in nekoliko masla ter so ga šli z Lenčiko po veliki cesti v mesto prodajat. Proti večeru prideta domóv, in Lenčika pripoveduje bratcu:

«V **mestu** je veliko veliko hiš. Vse hiše stojé v dolgih vrstah. Visoke so in lepo zidane. Med vrstami so široke in gladke ceste in ulice. Po

cestah so drdrali vozovi in lepe kočije; nikoli še nisem videla takih. Tudi več cerkev sem videla v mestu. Na širokem prostoru, ki se trg imenuje, bila je velika množica kmetskih ljudij. Prodajali so živino, mesó, žito, mrvo, zelenjád, mleko, maslo in še veliko družih pridelkov. Tam sva tudi z materjo prodajali sadje in maslo. **Rokodelci**, kakor: mizárji, kolárji, kováči, klučávníčarji, vrvárji, usnjárji in drugi so imeli svoje izdelke na trgu. Videla sem tu veliko gospóde. Mati so rekli, da so to **uradniki** in drugi bogati **meščanje** in njihove **gospé**. V hišah na trgu je veliko prodajalnic, kjer **trgovci** prodajajo blagó za obleko. V drugih zopet prodajajo kavo, sladkór, riž, fige in drugo blago za živež. Opóludne so me mati peljali v **gostilno**, kjer sva dobili dobre juhe. Ko prideva iz gostilne, zaslišim močno ropotanje. Mati pravijo: «Boben poje, **vojaki** gredó!» Po trgu pride mnogo vojakov. Vsi so bili jednako oblečeni in puške so imeli na rami. Pred njimi so šli **častniki** in so jih peljali v **vojašnico**. Šla sem z materjo tudi v **lekárno**. Tam jim je **lekárnik** prodal zdravilo, katero jim je ukazal **zdravnik** kupiti za našega bolnega hlapca. Iz

mesta gredé sva šli mimo velike **bólnice** in skozi **drevoréd** proti domu. Jako lepó je v mestu.

Ljubi bratec, prosi očeta, da te tudi vzamejo v mesto s sebój!»

Bratec teče k očetu in prosi; «Oče! ali bom šel jedenkrat z vami v mesto?» Oče rekó: «Če se boš rad učil, peljal boš z menój našo kravo lisko v mesto na semèn prodajat.»

I.

Domače živali.

Živali, katere doma redimo, so **domače živali**. Konj, osel, govedo (krava, vol, tele), **ovca**, **koza**, **prašič**, **pes** in **mačka** so štirinogate domače živali.

Kokóš, **petelin**, **purán**, **golób**, **gos**, **raca** in **pav** so domače ptice.

Konj vleče voz in nosi jezdeca. Osel nosi tovor. Krava in koza nam dajeta sladko mleko. Vol vlačí plug. Ovca nam daje mesó in volno, prašič pa slanino in mesó za klobase. Pes varuje hišo. Mačka loví miši.

Kokóš nese jajca. Petelin nas kliče rano na delo. Vse domače ptice nam koristijo z mesom in perjem.

Mlado jagnje.

Mlado jagnje lepo belo, grè za materjo veselo; skače s parkeljci drobní in po trati se vrtí.

Mati pravi: „Ne, ne skakaj, tam po bregu se ne takaj; lahko kam se zaletiš, šibko nožico zdroliš!“

Jagnje matere ne slúša, rajše samo si poskuša, se prekučne v jámico in si zlomi nožico.

Jagnje nožico zlomilo, glásno klicalo in upilo:

„Oj otroci, vlogajte
Svoje skrbne matere!“

J.

V r t.

Lizika prinese v šolo lep šopek pomladanskih cvetíc. Učitelj jo vprašajo: «Kje si dobila te zale cvetice?»

Lizika: «Mati so mi jih davi natrgali na našem vrtu. **Vrt** imamo za hišo. Na enem konci vrta so **gredice**, kamor mati spomladi, ko sneg skopní, naséjejo zelje, solato, peteršílj, česen, čebulo, fižol, peso, repo, grah, redkev, kumare, korenje in drugo **zelenjád**. Jedna gredica je tudi moja. Tam imam lilije, potonike, nageljne, rožmarin, rdeče rože, modre vijolice, tulipane in druge **cvetice**. Zraven moje gredice je gredica mojega starejšega brata. Tam mu rastó mlada drevesca. Med gredicami so **stezè**. Sredi vrta je **vodnják**, da prilivamo o suši rastlinam. Ded imajo tudi **čebelnják** na vrtu.

Večji del vrta pa je nasajen s **sadnim drevjem**. Tam rastó: črešnje, češplje, slive, jablane in hruške. Ob plotu raste **grózdjiče** in **vinska trta**. Oče trebijo vsako pomlad sadno drevje in pokončajo škodljive gosenice. Tudi veliko ptičic

nam prepeva na vrtu in uničuje po drevji škodljive mrčese.»

Učitelj: «Kako pa privabite koristne ptičice, da jih imate toliko na vrtu?»

Lizika: «Po zimi, ko je vse s snegom pokrito, natresemo jim za hišo zrnja, da ne poginejo lakote; zato vse leto ostanejo pri nas.»

Učitelj: «Prav je tako! Delajte tako, kakor pridna Lizika, in imeli boste po vrtili veliko ptičic in obilno sadja.»

Odkritosrčni Ivan.

Mati sedé z Ivanom o mraku v hiši. Oče pridejo z vrta v hišo.

Oče: «Kaj sem videl na vrtu! Mlada drevesca mi je nekdo oškodoval.»

Mati: «Kdo je li to storil?»

Oče: «Ivan, ali si ti koga videl na vrtu?»

Ivan: «Oh, ljubi oče! Jaz sem bil na vrtu in sem to škodo naredil. Odpustite mi, saj nikoli več ne bom kaj takega storil!»

Oče: «Bodi za sedaj, ker si odkritosrčno povedal, da si ti to storil!»

Odkritosrčno dolg spoznaj,
Nikoli nič se ne zlagaj.

in zvežejo v **snope**. Hlapci naložé snopovje na vozove in zvozijo v **kozolec**. Suho snopovje mlatiči omlatijo v skednji s **cepi**. Zrnje očistijo **slame** in **plev** in je znosijo v **žitnico**. Žito zmelje mlinar v **moko** in **otrobe**.

Po travnikih raste **trava**. **Kosci** jo pokosé s **koso**. **Grabljevke** jo pograbijo z **grabljami**. **Senó** in **otavo** naložé z **vilami** na vozove in zvozijo na hlev. Po polji in travnikih raste veliko cvetíc. Imenújte nekatere!

Tudi živali, kakor: **zajec**, **krt**, **miš**, **jež**, — **škrjanec**, **senica**, **krokar**, **gaščerica**, **belouška**, **žabe**, **metulji** in veliko družih živí po polji in travnikih.

Katera orodja potrebuje kmet na polji?

Cvetice.

Mihec se ustavi pred rožnim grmom in reče svojima sestricama: «Pač je roža najlepša cvetica!» Marica zavrne: «Saj je lilija ravno tako lepa, kakor roža. Meni obe najbolj dopadata.» Anica pa reče: «Kaj še? vijolice so najlepše! Ali jih nismo spomladi najrajše trgali?»

*Mati, ki so ta razgovor poslušali, rekó: «Vse tri cvetice, o katerih se pogovarjate, so lepe podobe treh prav lepih čednostij. Modra vijolica je podoba **ponižnosti**; bela lilija*

je podoba *nedolžnosti* in rdeča roža vas spominja *dobrote srcá*, ter vam pravi: «Srce vaše naj gori v ljubezni do predobrega nebeškega Očeta.»

Ponižnost, nedolžnost, dobrota srcá
Med vsemi bogastvi še največ veljá.

Ženjica.

1.) Pšenica je zrela in klasje polnó, jaz srp bom vihtela z veselo rokó.

2.) In venkaj na polje pred dnevom hitím in dobre sem volje, ko žet' se učim.

3.) Ko srp moj zapoje, mi reže ko strup in pesmica moja oživlja mi up.

4.) Pod srpom podira se klasje težkó, zastónj se upira in maje z glavó.

5.) Ženjica sem pridna, za klasje skrbím, in ko je požeto Boga počastím.

Uganka.

Štirje se po vasi gonijo, pa drug družega ne vjame; kdo so ti?

L.

G o z d.

Če gremo čez polje in travnike, pridemo v gozd. Tu so drugačna drevesa, kakor na vrtu. To drevje néma sadja. **Gozdna drevesa** so: smreka, jelka in bor. Namesto listja imajo igle. **Bukev, hrast, lipa, topol in breza** pa so listnata drevesa. **Drvár** naseka iz tega drevja

drv za kurjavo. Ogljár dela kôpe in žge oglje. Tesár teše bruna za ostrešje in žagar žaga deske. V gozdu raste tudi brinje, malinják, leska in drugo **grmovje**. Na solnčnatih krajih so črne in rdeče jagode in druge rastline.

Veverica je **gozdna žival**. Še veliko družih živalij živi po gozdih, kakor: srna, lisica, jazbec, medved in volk. Ščinkovec, strnád, kos, penicá, lišček in kukavica oživljajo gozd s svojim petjem. Svoja gnezda imajo v grmovji in po drevji. Gnezd ne smem razdirati. Sova leta po noči na lov in vpije: uhu! Iz gozda prileti tudi jastreb kuretnino krast. Po skalnatih robovih greje se gaščerica in strupeni gad.

Hvaležna Ančika.

Ančika sedi neki poletni dan pred hišnimi durmi in misli na svoje ljube stariše. Premišljuje, kaj so ji že vse dali in ji še dajejo: živež, obleko in dokaj družih rečij. Tudi se spominja, kako so ji prijazni in jo imajo radi, če je pridna in jih rada uboga. Misli si: «Stariši mi dajó vsak dan toliko dobrega; kaj bi jim li jaz dati mogla?» Spomni se, da je videla pod bližnjim hribcem pred dvema dnevoma na pol zrele jagode. K materi gre v hišo in pravi: «Ljuba mati, prosim, pustite me tje-le pod hrib; grem nekaj iskat,

kmalu se vrnem.» Mati ji dovolijo. Ančika gre pod hrib in natrga dva lepa šopka jagod, ter gre veselo domov.

Oče in mati sta ravno pred hišo, ko Ančika pride izpod hriba. K njima stopi in pravi: «Oče, mati! nekaj sem vama prinesla!» in dá jima vsakemu šopek rdečih jagod.

Ančika je bila svojim starišem hvalešna. Hvaležno srcé je ljubo Bogu in ljudem.

Ptica.

1.

*Oj, deček hudobni!
Zakáj me loviš
Ter v kletu me tesno
Zapreti želiš?*

3.

*Na prostem mi perje
Lepo je svitló
In petje mileje
Ko v kletki bi b'lo.*

2.

*Če perje in petje
Ti moje je všeč,
Na prostem me pusti,
Ne lovi me več!*

4.

*Ti tudi na prostem
Najbolj si vesel,
Zaprto pa bi v ječi
Gotovo ne pél.*

5.

*Če sebi le dobro
In srečo želiš,
Glej, drugim da tudi
Le dobro storiš!*

Uganka.

Spomladi dišim, po letu hladim, jeseni redim, po zimi gorim.
Kaj je to?

M.

V o d a.

Voda je tekoča. Izvira v **studencih**, teče v **potokih** in **rekah** čez travnike, gozde, vasi in mesta. Stoječa voda je v **ribniku**, **jezeru** in v velikem **morji**. Reke se stekajo v morje. V vaséh in mestih so čez potoke in reke **brvi** in **mostovi**. Kjer ni vode, izkopljejo **vodnjake**. Pri vodi je **mlin** in **žaga**. Nad mlinom je **jez**. Jez obrača vodo na kolesa, da more mlinar mletí. Voda goni tudi **fužine**. Na potoku pere **perica** perilo in **usnjár** izmiva kože. **Ribič** loví v vodi s **trnkóm** ali z **mrežo ribe** in **rake**. Po vodi plavajo **gosí** in **race**. V lužah in ribnikih regljajo **žabe**. Po vodi se vozimo s **čolnom**. Po morji vozijo mornarji blagó in ljudi v **ladijah** in **parobrodih** v dalnje kraje. Po zimi voda zmrzne, naredí se **led**.

Voda je potrebna ljudém, živalim in rastlinam. Vodo pijemo. Z vodó se umivamo. Vodo potrebujemo pri kuhi. Po letu se kopljemo v vodi. Kadar nastane požár, gasimo ogenj z vodó.

Če mi je vroče, ne smem piti mrzle vode. Katere potoke, reke in jezera poznate?

Mlin.

- 1.) Ropoče mlin v dolu nad bistro vodó: klip, klop!
Da daleč okoli se sliši koló: klip, klop!
In v mlinu pa noč in dan mlinar budi
In z belo nas moko on vse preskrbí.
- 2.) Kolesa vrté se in kamne ženó: klip, klop!
Pšenico da zmeljejo v moko drobnó: klip, klop!
Kaj mati potem pa iz moke storé,
Zapomni si dete in dobro to vé.
- 3.) Če mnogo jeseni da zrna poljé: klip, klop!
Vesela potem se kolesa vrté: klip, klop!
Če polje nebeški Bog blagoslovi,
Se sile in lakote bati nam ni.

Bučelica in golobček.

Bučelica pade v vodico. Golobček to vidi. Hitro odtrga s kljunom peresce od vejice in je spustí v vodico. Bučelica srečno doseže peresce in priplava ž njim iz vodice. Golobček zopet sede na drevó. Mimo pride lovec in ugleda golobčka na drevesu. Hitro vzame puško z rame, pomeri in hoče vstreliti. Bučelica pa pribrenčí in piči lovca v roko. Lovcu roka omahne, puška počí v stran in golobček zletí vesel z drevesa.

Otroci! ta drobna živalica naj vas uči hvalešnosti do svojih dobrotnikov!

Uganka.

Bratec na bratci stoji,
Zobljeta zrna jedí.
Jeden jih mane,
Drug' se ne gane.

IV.

Zemlja in zrak.

Na **zemlji** vidimo vrte, pola, travnike in gozde. Zemlja je ravna ali gorata, torej vidimo **ravnine**, **hribe**, **goré** in **doline**. Po dolinah tekó potoki in reke.

Ljudje prebivajo po vaséh, trgih in mestih. Od vasíj do vasíj so pota in ceste. **Živali** živé pri hišah, na polji in v gozdu, plavajo po vodi in letajo po zraku.

Kjer je rodovitna prst, je veliko **rastlín**. Iz zemlje kopljejo **rudárji** premog in različne **rude**. Iz rud se dobiva **železo**, **svinec**, **živo srebró**, **baker** in druge **kovine**. **Kamenje** in apno rabi **zidár**. Kaj dela zidar? Iz **ilovice** dela **opekar** **opeko** in **lončár** lonce in **sklede**. Čemú nam je opeka?

Povsod na zemlji je **zrak**. Zraka ne vidimo ali čutimo ga, kadar je **veter**. Zrak dihamo. Brez zraka bi ne mogli živeti. V zraku vidimo **meglo** in **oblake**. Iz oblakov Bog pošilja **dež**. Dež oživlja rastline. Ob hudi uri šviga **blisk** in bobní **grom**. Potem se vlije **plôha**. Včasih pa

pada celó **toča** in uniči žito na polji. Po zimi gre **sneg** in pokrije vso zemljo.

Na modrem **nebu** vidimo po dnevi svitlo **solnce**. Solnce razsvetljuje in ogreva zemljo. Po noči nam sveti blede **luna** ali **mesec** in brezštevila množica **zvezd**. Kako lepa je vsa **priroda!**

Snežec.

Snežec beli vse pobéli
Čez dolino in goró,
Čista njega je belína,
Še čistejša kot srebró.

Kakor snežec čisto beli
Vsi bodimo zmiraj mi,
V djanji in na duši celi
Polni lepih čednosti.

Uganki.

O grdem vremenu se sprehajam, o lepem v kotu ležím.

Če prideneš, manjše je; če odvzameš, večje je. Kaj je to?

Kje je ljubi Bog domà?

Tom á ž: «Kje biva ljubi Bog, o katerem ste mi že toliko pripovedovali?»

Mati: «Ljubi Bog biva v nebesih, pa je tudi pri nas na zemlji. On nas ima vse rad in vsi smo njegovi otroci.»

Tom á ž: «Ali sem tudi jaz njegov otròk?»

Mati: «Tudi ti si njegov otròk; on ima tudi tebe rad.»

Tom á ž: «Ali moremo videti Bogà?»

Mati: «Bogá ne moremo videti. On je duh in je neviden.»

Tomáš: «Ali Bog vé, kaj se godí na svetu?»

Mati: «Bog vse vé, tudi to, kar misliš.»

Tomáš: «Ali Bogá veselí, če se jaz pridno učim?»

Mati: «To ga jako veselí.»

Tomáš: «Ali je Bogú všeč, če vas in očeta rad ubogam?»

Mati: «Všeč mu je, všeč; to je tudi zapovedal.»

Tomáš: «Mati, jaz vas bom vedno rad ubogal in tudi očeta, da me bo Bog rad imél.»

Mati: «Vselej delaj tako, ljubi sinek, in sam boš vesel in oče, jaz in ljubi Bog bodemo imeli veselje s teboj.»

O.

Č a s.

Kadar solnce vzhaja, **jutro** je. Zjutraj zgo-daj vstanem, oblečem se, umijem, počešem in molim jutranjo molitev. Mati mi dajo zajutrek. **Ura** na steni kaže, kdaj je čas iti v šolo. Kadar solnce stoji najviše, je **póludne**. Ura bije dvanajst in zvoní póludne. Popóludne gre solnce vedno niže in zahaja **zvečer** za goré. Mračí se in na-stane **noč**. **Zvečer** večerjam, molim večerno mo-lítev in grem spat. Kadar kaže po noči ura dva-najst, je **polunoči**.

Dan ima štirindvajset ur. Sedem dnij je jeden **teden**. Dnevi tedna so: **nedelja, ponedeljek, torek, sreda, četrtek, petek** in **sobota**.

Štirje tedni so **meseč**. Dvanajst mesecev je **leto**. Meseči so: **prosinec** (januar), **svečan** (februar), **sušec** (marc), **mali traven** (april), **veliki traven** (maj), **rožnik** (junij), **mali srpan** (julij), **veliki srpan** (avgust), **kimovec** (september), **vinotok** (oktober), **listopad** (november), **gruden** (december).

Leto ima štiri letne čase: **pomlad, poletje, jesen** in **zimo**.

Uganka.

Katera ura néma kolés?

Lahko noč!

Lahko noč! Daj nam Bog svojo pomoč!
Ker smo delo dokončali, da bi tudi sladko spali.
Trud in delo je zdaj proč, lahko noč!

Letni časi.

Prvi letni čas je **pomlad**. Solnce sije gorko z vedrega neba. Polje zelení, drevje cvetè, gozdi in travniki dobivajo zeleno obleko. Po tratah cvetó pisane cvetice, po logih pojó drobne ptice, po vodi švigajo gibčne ribe. Vsaka stvar se veselé krasne pomladi. Tudi otroci skačejo po vrtu in trgajo lepe cvetice.

Drugi letni čas je **poletje**. Po letu zori žito na polji, sadje po vrtih; poletje daje starim in mladim rdeče črešnje, rмене slive, sladke hruške in drugo sadje.

Tretji letni čas je **jesen**. Jeseni se veseli kmet in gospód. Kmetje so veseli rmenega žita; otrokom je všeč sladko grozdje in drugo sadje. Jesen napolni kmetom skednje in shrambe.

Četrty letni čas je **zima**. Po zimi počiva priroda. Zemlja dobí belo odejo, sneg pokrije hribe in doline. Mrzel veter piše, in po oknih rastejo ledene cvetice. Kmet počiva v topli izbi in vesel pričakuje ljube pomladi.

Uganka.

Hrast ima dvanajst vej; na vsaki veji so štiri gnezda; v vsakem gnezdu je po sedem mladih ptičev, in vsakemu ptiču je drugače imé. Kaj je to?

- * * *
- 1.) Jablane, hruške, in druge cepé cepi v mladosti za stare zobé!
 - 2.) Bolj ko bo pridna po zimi predica, delj bo rožljala pod palcem petica.
 - 3.) Priroda jeseni pretrudna zaspí, zato se spomladi vesela zbudi.

P.

Šolske postave.

- 1.) Hôdi v šolo rédno, mirno in o pravem času!
- 2.) Bodi čedno in spodobno oblečen!
- 3.) Nôsi s sebój samo potrebne reči in priprave!
- 4.) Vse svoje predstojnike in učitelje uljudno pozdravljaj, spoštúj jih in bodi jim pokoren!

5.) V šoli hôdi tiho in mirno na odkazani prostor in ne poškoduj ničesar!

6.) Pri uku glej na učitelja in na delo; bodi pazen; govóri samo, kadar si vprašan in vselej lepoglasno in pravilno!

7.) Govóri resnico, bodi pošten, miroljuben in postrežen!

8.) Hôdi mirno iz šole in nikjer ne razgrajaj!

9.) Svoje naloge izdeluj pridno in o pravem času!

10.) Čislaj božja dela v prirodi in ne trpinči nikoli nobene živali!

Cesarska pesem.

*Bog ohrani, Bog obvari
 Nam cesarja, Avstrijo!
 Modro da nam gospodari
 S svete vere pomočjo!
 Branimo Mu krono dedno
 Zoper vse souražnike:
 S Habsburškim bo tronom vedno
 Sreča trdna Avstrije!*

*Za dolžnost in za pravico
 Vsak pošteno, zvesto stoj!
 Če bo treba, pa desnico
 S srčnim upom dvigni v boj!
 Naša vojska iz viharja
 Prišla še brez slave ni:
 Vse za dom in za cesarja,
 Za cesarja blago, kri!*

Meč vojščaka naj varuje,
 Kar si pridnost zadobi;
 Bistri duh pa premaguje
 Z umetnijo, znanostmi:
 Slava naj deželi klije,
 Blagor bod' pri nas domá:
 Vsa, kar solnce je obsije,
 Cveti mirna Avstrija!

Trdno dajmo se skleniti:
 Sloga pravo moč rodi;
 Vse lahkó nam bo storiti,
 Ako združimo moči.
 Brate vodi vez edina
 Nas do cilja enega:
 Živi Cesar, domovina,
 Večna bode Avstrija!

In s cesarjem zaročnica
 Jedne misli in krví,
 Vlada milo cesarica
 Polna dušne žlahtnosti.
 Kar se more v srečo šteti,
 Večni Bog naj podelí:
 Franc Jožefu, Lizabeti,
 Celi hiši Habsburški!

Voščilo.

Premili starši!

Dobri Bog naj Vam povrne vse
dobrote, katere ste mi doslej izkazali.
Povrne naj Vam jih z brezskrbnim
življenjem, veseljem, zadovoljnostjo,
zdravjem in srečo. Obljubujem Vam
trdno, da Vam nikdar ne bodem de-
lal težav in skrbi, temveč da bodem
čimdalje boljši ter Vam bodem po-
kazal, kako odkritosrečno Vas ljubi in
spostuje

Vas

hvaležni sin
J. J.

V Ljubljani, dne 19. marca 1896.

